

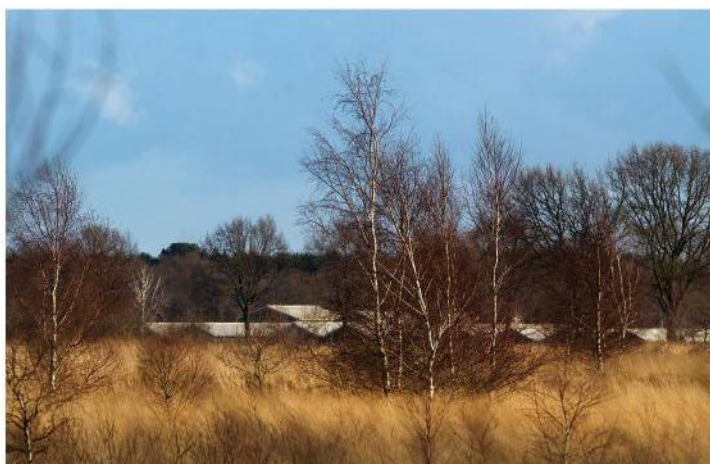

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windenergie Lansingerland

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

26 februari 2026 / projectnummer: 3867

1 Advies over het MER in het kort

Om bij te dragen aan de Nederlandse en regionale klimaatambities, wil de provincie Zuid-Holland in de gemeente Lansingerland een windpark mogelijk maken van 15 megawatt (MW). De provincie heeft hiervoor in 2017 in de Visie Ruimte en Mobiliteit en de provinciale Omgevingsverordening de locatie Bleizo-West aangewezen. De provincie en de gemeente hebben in 2025 echter afgesproken hier mogelijkheden voor woningbouw te onderzoeken.¹ In een milieueffectrapport (hierna: MER) zijn daarom nu opstellingen voor alle mogelijke locaties voor een windpark van 15 MW op het grondgebied van Lansingerland opnieuw onderzocht, waaronder in het Groene Hart.

De DCMR heeft namens de provincie de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie) gevraagd de kwaliteit en juistheid van het MER te beoordelen.

De provincie heeft daarnaast zelf een voorkeursgebied, de milieueffecten daarvan en de gemaakte afwegingen uitgewerkt en in een brief opgenomen aan Provinciale Staten.² Voor deze procedure gebruikt de provincie Zuid-Holland de milieu-informatie uit dit document en het MER. Hiervoor is ook milieu-informatie gebruikt uit het Omgevingseffectrapport (hierna: OER)³ dat is opgesteld voor de herziening van het 'Provinciaal Omgevingsbeleid 2025' (visie, programma en verordening) later in 2026. De Commissie heeft het voorkeursgebied en de bijbehorende milieu-informatie bij haar advies betrokken.

Wat staat in het MER?

Het MER beschrijft en onderzoekt de zoekgebieden Kruisweg-Oost, Bleizo-West en Noordpolder in de gemeente Lansingerland. Dat gebeurde in drie stappen:

1. bepalen milieueffecten van een maximale invulling van elk gebied met windturbines;⁴
2. milieueffecten per individuele windturbinepositie vaststellen. Dit maakt het mogelijk om de turbineposities met de meest negatieve milieueffecten te identificeren;
3. ontwikkeling van acht varianten van drie windturbines die tot het doel van 15 MW vermogen leiden (zie figuur 1 op de volgende pagina). Deze varianten zijn geoptimaliseerd door de turbineposities die het meest negatief scoorden in stap twee, niet op te nemen.

Deze acht varianten zijn niet bedoeld als een concrete opstelling voor een windpark. Er is ook nog geen projectontwikkelaar, energiebedrijf of –coöperatie in beeld om een windpark te bouwen en exploiteren. Ze helpen wél bij het bepalen, onderbouwen en begrenzen van een voorkeursgebied voor windenergie in Lansingerland, zo geeft het MER aan.

Uit het MER blijken naast de positieve klimaat effecten (opwekking groene energie) onder meer negatieve effecten voor leefomgeving (geluidsbelasting), landschap, veiligheid en natuur. De optimalisatievarianten 2, 3, 4 en 6 (zie figuur 1) scoren voor leefomgeving duidelijk beter vanwege een grotere afstand tot woningen. Landschappelijk scoort variant 8

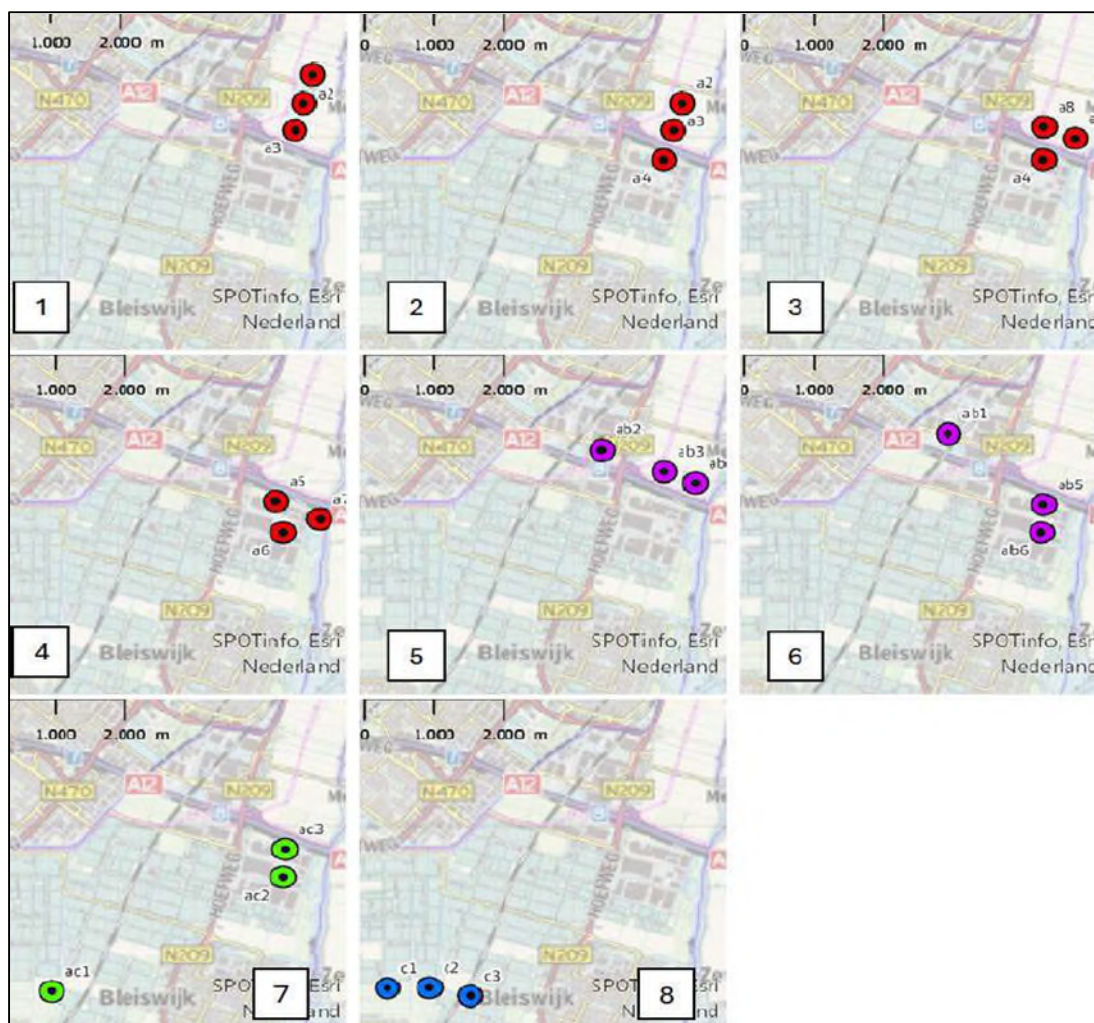
¹ Zie ook het coalitieakkoord 'Krachtig Zuid-Holland 2023–2027', [Windenergie Lansingerland – Provincie Zuid-Holland](#) en [de bestuursovereenkomst hierover tussen gemeente en provincie](#) (2025).

² Zie [Windenergie Lansingerland – Commissie mer](#) voor deze brief van 18 november 2025 kenmerken PZH-2025–880625670 en DOS-2023–0006836. Bij deze brief is een 'bijlagerapport ontwerp voorkeursbeslissing windenergie Lansingerland' opgenomen met daarin een terugblik, een onderbouwing en toelichting door Gedeputeerde Staten.

³ Hierover adviseerde de Commissie ook zie [Herziening omgevingsbeleid provincie Zuid-Holland – Commissie mer](#).

⁴ Voor deze beoordeling bevat elk gebied meer turbines dan nodig om tot het doel van 15 MW vermogen te komen.

het beste. De overige varianten liggen namelijk dichtbij of in het Groene Hart, sluiten minder goed aan bij lijnstructuren én zorgen voor meer visuele interferentie. Het MER beschrijft verder geen voorkeursgebied of -opstelling.

Figuur 1, de acht optimalisatievarianten voor een windpark van drie turbines binnen de zoekgebieden (bron: MER).

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER is helder en prettig leesbaar. Zo zorgt de opdeling van het MER in stappen voor een overzichtelijk rapport, waarin de afwegingen om tot de acht optimalisatievarianten te komen goed navolgbaar zijn. Deze onderzoeksopzet is een geschikte om alle mogelijkheden voor een windpark in Lansingerland goed in beeld te krijgen. Hiermee is er vanuit deze onderwerpen een goede basis voor een onderbouwde begrenzing van een voorkeursgebied voor windenergie in Lansingerland.

De Commissie signaleert bij de toetsing van het MER en de milieu-informatie uit het 'bijlagerapport ontwerp voorkeursbeslissing windenergie Lansingerland' desondanks dat: **op drie onderdelen belangrijke milieu-informatie ontbreekt voor een beslissing over de begrenzing van een voorkeursgebied (zie figuur 2).** Het aanvullen van die informatie is

essentieel om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over een voorkeursgebied voor windenergie in Lansingerland.

Het gaat om de volgende punten:

- **Landschap en erfgoed**, effecten op het bestaande landschap en erfgoed van de verschillende zoekgebieden en optimalisatievarianten (waaronder het Groene Hart) zijn onvoldoende in beeld gebracht. Ook zijn de milieuhargumenten voor een beleidswijziging om in het Groene Hart windenergie mogelijk te maken nog niet voldoende helder beschreven;
- **Natuur**, bestaande natuurwaarden én relevante ecologische verschillen tussen optimalisatievarianten en eventueel te nemen mitigerende maatregelen, zijn niet voldoende in beeld gebracht;
- **Geluid**, in de geluidberekeningen is een fout geconstateerd. De provincie heeft mondeling laten weten deze fout te gaan herstellen. Hierdoor scoort optimalisatievariant 7 nu (veel) beter op het thema geluid. De Commissie adviseert deze inzichten nog bij de te maken afwegingen te betrekken.

De Commissie adviseert bovenstaande informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over een voorkeursgebied voor windenergie in Lansingerland, zodat deze informatie nog een rol kan spelen bij de te maken afwegingen over een voorkeursgebied en de begrenzing daarvan.

Figuur 2, voorkeursgebied windenergie Lansingerland met rechts de Rivier de Rotte. (bron: Brief Gedeputeerde Staten Zuid-Holland²).

Normen voor windturbines | buiten afbakening milieuonderzoek MER

De provincie heeft aan de Commissie aangegeven dat zij ervoor gekozen heeft onderzoek naar normen voor windturbines buiten dit MER te houden.⁵ Dit zal dan op een later moment wél volwaardig uitgezocht moeten worden, bijvoorbeeld in een zogeheten projectmilieueffectrapport.^{6,7} De Commissie vraagt hier aandacht voor.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject over geluid, slagschaduw en (luchtvaart)veiligheid.

Aanleiding MER

De provincie Zuid-Holland wil een bijdrage leveren aan de uitvoering van het klimaatbeleid. Dat kan met windenergie.⁸ De provincie heeft daarom een plan-MER laten opstellen voor een voorkeursbeslissing over een voorkeursgebied. De voorkeursbeslissing is onderdeel van de projectprocedure voor het projectbesluit dat de realisatie van windturbines in de gemeente Lansingerland mogelijk maakt. Dit plan-MER wordt mogelijk ook gebruikt voor de aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening. Of de Omgevingsverordening wordt aangepast is afhankelijk van of een ander gebied wordt geselecteerd in plaats van Bleizo-west.

Een plan-MER is nodig, omdat de voorkeursbeslissing én de eventuele aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening kaders stellen voor een project dat project-mer(boordelings)-plichtig is, in dit geval gaat het om de bouw en exploitatie van een windpark (project C2 van bijlage V bij het Omgevingsbesluit).

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag besluit, in dit geval Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland voor de voorkeursbeslissing over een voorkeursgebied en mogelijk Provinciale Staten als een aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening aan de orde is.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3867](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

⁵ Tot 2021 waren er nationale normen voor windparken op land in het Activiteitenbesluit. De rechter oordeelde in juli 2021 dat hiervoor een milieueffectrapport ontbrak, zie <https://www.raadvanstate.nl/@125920/milieuboordeling-voorwindturbinenormen/>. Hierdoor kan niet meer zomaar gebruik worden gemaakt van de normen uit het Activiteitenbesluit. In de tussentijd moet een bevoegd gezag (in dit geval Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland) zelf een afweging maken over normstellingen of wachten op nieuwe nationale normen.

⁶ In een dergelijk rapport vindt detailonderzoek naar milieueffecten van concrete opstellingen van een windpark plaats voorafgaand aan vergunningverlening.

⁷ Diverse zienswijzen en de gemeenteraad van Lansingerland vragen aandacht voor (afstands)normen en de onderbouwing daarvan.

⁸ Zie voor meer achtergronden [Windenergie Lansingerland – Provincie Zuid-Holland](#).

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn in §2.1, §2.2 en §2.3 opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

In §2.3 zijn ook aanbevelingen voor de provincie opgenomen over het in de toekomst toegankelijker maken van het geluid- en slagschaduwonderzoek én aanbevelingen over (luchtvaart)veiligheid.

2.1 Landschap, Erfgoed en het Groene Hart

Het zoeken naar een geschikte locatie voor een windpark vindt plaats in een relatief sterk verstedelijkt deel van het Zuid-Hollandse landschap. In deze regio is het voor bewoners zoeken naar rustige plekken in het buitengebied om te ontspannen. Het is daarom terecht dat het MER veel aandacht besteed aan de visuele effecten.

Het MER beoordeelt de effecten op het landschap van de verschillende optimalisatievarianten op basis van vier onderdelen:

1. afstand tot het Groene Hart;
2. effect op landschappelijke waarden;
3. aansluiting van de turbineopstellingen bij landschappelijke lijnstructuren;
4. visuele interferentie met andere windturbines of hoogspanningsverbindingen.

Voor de effecten op bovengronds cultureel erfgoed is een vergelijkbare aanpak gevolgd. De visualisaties in het MER helpen goed bij het inschatten van effecten.

De Commissie constateert desondanks dat met deze onderzoeks aanpak de verschillen in effecten op het bestaande landschap en erfgoed van de verschillende zoekgebieden en optimalisatievarianten (waaronder het Groene Hart) nog niet voldoende in beeld zijn gebracht. Het landschappelijk effect wordt hierdoor waarschijnlijk (sterk) onderschat. Het gaat om het volgende:

- uit de referentie⁹ blijkt dat het MER hoogwaardig landschap gelijkstelt aan de landschapskwaliteit 'open en grootschalig'. Redenerend vanuit de beleving van de inwoners van Lansingerland kunnen ook kleinere plekken buiten het stedelijke gebied van waarde zijn. Effecten op deze waarden, en relevante verschillen tussen de varianten, vallen nu buiten de onderzoeksopzet;
- bij onderdeel 2 is enkel een afstandscriterium gebruikt. Dit is ontoereikend om de effecten op landschappelijke waarden volwaardig te beschrijven. Hierdoor zijn de effecten op landschap en erfgoed niet navolgbaar, onvoldoende onderbouwd en zijn mogelijke relevante verschillen tussen optimalisatievarianten niet in beeld. Het gaat met

⁹ Zie pagina 30 en 31 van het MER.

name om de ontbrekende doorvertaling van effecten op bestaande landschappelijke waarden in en rond Lansingerland;^{10,11}

- bovenstaande geldt ook voor bovengronds erfgoed. Beschermde gebieden zoals molenbiotopen^{12,13} en oude stads- en dorpskernen, zijn ook alleen op kaart vermeld met een afstandscriterium, zonder verdere uitwerking (zoals visualisaties en effecten op de belevingswaarde van erfgoed per variant). In het MER is bijvoorbeeld van de Molenviergang Zevenhuizen¹⁴ één enkele invalshoek als uitgangspunt voor visualisatie gebruikt waarop twee (niet nader gespecificeerde) molens te zien zijn. Deze effectbeschrijving is van onvoldoende kwaliteit, omdat meerdere perspectieven (bijvoorbeeld vanaf recreatieve plekken en routes, en foto's waar de windturbine(s) op de voorgrond staat) ontbreken, met de daarbij vereiste uitleg;
- bij onderdeel 3 is een afstandscriterium gehanteerd voor de relatie van *individuele turbines* met de A12, in tegenstelling tot wat er in de NRD¹⁵ is aangekondigd, namelijk dat een analyse voor aansluiting van bij landschappelijke lijnstructuren voor *opstellingen* zou plaatsvinden. In de kern gaat het erom dat nu niet duidelijk onderzocht en onderbouwd is in hoeverre gehele opstellingen van turbines aansluiten bij het landschap;
- bij onderdeel 4 gaat het om de effecten van het provinciaal beleid om de energie-infrastructuur niet versnipperd aan te leggen, maar juist geconcentreerd. Visuele interferentie is dan, zoals uitgelegd in de NRD, een noodzakelijk kwaad dat evenwel in beeld gebracht moet worden. Maar daarmee is het niet een effect dat vermeden dient te worden, want dan werkt het versnippering juist in de hand. Het criterium hoort dus in die zin niet thuis in de totaaltabel van effecten. Geadviseerd wordt om het eruit te halen en van een toelichting te voorzien.

Groene Hart

De Commissie is op de hoogte van het feit dat de provincie bezig is haar Groene Hart-beleid te wijzigen. De provinciale blokkade voor windenergie in dit deel van het Groene Hart vervalt hierdoor mogelijk. Hierover is echter nog geen definitief besluit genomen.¹⁶

¹⁰ Deze waarden zijn in het MER alleen in beeld gebracht door een figuur met landschapstypen op te nemen (figuren 51 en 121). Van de landschapstypen is gesteld dat die niet onverenigbaar zijn met de nabijheid van windmolens. Landschapstypen zijn echter geen intrinsieke waarden, maar slechts een indeling van het landschap. De waarden van de zoekgebieden moeten binnen het kader van die typen in beeld gebracht worden met onder meer kenmerkende openheid of beslotenheid, authenticiteit en afleesbaarheid. Hierbij kan aangesloten worden bij kernkwaliteiten van de kwaliteitskaart van de provincie.

¹¹ De Commissie benadrukt dat hier tenminste een beschrijving van de bestaande kwaliteiten van het landschap nodig was. De opstellers van het MER hadden bijvoorbeeld gebruik kunnen maken van de [landschapsbiografie van het Groene Hart](#) voor het deel dat in het Groene Hart ligt. Buiten het Groene Hart gaat het om een beschrijving van de waarden van de betreffende gebieden zelf en niet het landschapstype waar ze in liggen.

¹² In het OER voor aanpassing van het Provinciaal Omgevingsbeleid 2025 is daarbij recent juist voorgesteld om effecten op molenbiotopen binnen een zone van 1.000 meter te beoordelen in plaats van 400 meter zoals in het MER. De Commissie adviseert deze schijnbare inconsistentie in onderzoeksanpak te verhelderen. Zie ook pagina 368 van het [OER bij het 'Provinciaal Omgevingsbeleid 2025'](#).

¹³ Historische windmolens in Zuid-Holland zijn beeldbepalende elementen in het landschap en iconen van cultureel erfgoed. Daarom kent Zuid-Holland een regelgeving voor 'molenbiotopen' in de provinciale Verordening Ruimte. Een molenbiotoop is het beschermde gebied rond een historische windmolen.

¹⁴ Diverse zienswijzen vragen aandacht voor het voorkomen van schade aan erfgoed, zoals de molenviergang bij Zevenhuizen.

¹⁵ Zie hier voor dit [NRD-onderzoeksvoorstel](#) van de provincie Zuid-Holland.

¹⁶ Besluitvorming over de aanpassingen van dit 'Provinciaal Omgevingsbeleid 2025' door Provinciale Staten is pas later in 2026 gepland (nadat de voorkeursbeslissing windenergie Lansingerland al 'genomen' is).

De Commissie vroeg in dit kader eerder¹⁷ in het MER het antwoord te geven op de volgende vraag:

Wat zijn de milieuargumenten voor het zoekgebied Kruisweg-Oost in relatie tot het nieuwe standpunt van de provincie over windenergie in het Groene Hart in het algemeen?

Dit verzoek is ook relevant:

- omdat de huidige omgevingsverordening windenergie in de zoekgebieden Kruisweg-Oost en Noordpolder niet toestaat; én
- vanwege het beleid van de provincie¹⁸ dat groene bufferzones van het Groene Hart niet onevenredig mogen worden verstoord.¹⁹

Daarnaast is duidelijkheid noodzakelijk over hoe is omgegaan met het PARK-advies²⁰ over windenergie in het Groene Hart.

Bovenstaande informatie ontbreekt echter in het MER. Dit geldt ook voor het OER (voor aanpassing van het Provinciaal Omgevingsbeleid 2025)²¹ én het 'bijlagerapport ontwerp voorkeursbeslissing windenergie Lansingerland'². **Hierdoor zijn de gevolgen van het 'voorkeursgebied windenergie' voor de bescherming van de kernkwaliteiten van het Groene Hart onbekend.**

Hierover heeft de Commissie op 14 januari 2026 gesproken met vertegenwoordigers van de provincie Zuid-Holland, de DCMR en hun adviseurs. De provincie heeft na dit gesprek nadere informatie toegestuurd aan de Commissie. Hieruit blijkt dat in het 'Provinciaal Omgevingsbeleid 2025' inmiddels aanpassingen voorgesteld zijn: *'waarmee de uitwerking van zoekgebieden in het Groene Hart door de provincie inmiddels wel ondersteund wordt', én 'ruimtelijke kwaliteit in het vervolg van deze projectprocedure bij het projectbesluit een belangrijk aandachtspunt zal zijn voor de motivering'*.²²

De Commissie concludeert op basis van bovenstaande dat de milieuargumenten die een beleidswijziging voor het Groene Hart ondersteunen nog niet beschikbaar zijn. Ook constateert zij dat dit deel van de herziening van het Provinciaal Omgevingsbeleid 2025 randvoorwaardelijk lijkt voor een 'voorkeursbeslissing windenergie Lansingerland'.²³ Deze 'spanning' is niet vermeld in het MER.

¹⁷ Zie het [NRD-advies](#) van de Commissie over windenergie in Lansingerland.

¹⁸ Dit beleid blijkt uit zowel het huidige als toekomstige provinciaal omgevingsbeleid (visie en verordening). Een voorbeeld hiervan is artikel 7.43k, beschermingscategorie 2 groene buffers, [Zuid-Hollandse Omgevingsverordening | Lokale wet- en regelgeving](#).

¹⁹ In dit kader kan de Commissie niet plaatsen waarom een projectbesluit van de provincie 'Niet hoeft te voldoen aan de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening'. Zie pagina's 27 en 28 [Nota van Motivering Ontwerp Herziening omgevingsbeleid 2025](#).

²⁰ PARK staat voor Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit, drie van hun gaven het advies: [Regionale Energiestrategieën en het Groene Hart | Bestuurlijk Platform Groene Hart](#).

²¹ Zie ook het advies van de Commissie hierover [Herziening omgevingsbeleid provincie Zuid-Holland – Commissie mer](#).

²² Per e-mail 15 januari 2026. De volgende tekst wordt verwijderd uit het Omgevingsprogramma:

'[...] ondersteunt de provincie in deze fase de uitwerking van zoekgebieden voor wind in het Groene Hart niet.'

Zie ook pagina 30 in de publicatie van het provinciaal blad: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2025-17921.pdf>.

De provincie geeft daarnaast aan dat ze met de Herziening 2025 dus in een fase zijn gekomen waarin de uitwerking van zoekgebieden in het Groene Hart wel ondersteund wordt. Dit komt voornamelijk tot uiting in de zoekgebieden voor windenergie in het Groene Hart (RES regio's Holland Rijnland en Midden Holland) die opgenomen zijn in de Omgevingsvisie. Ook geeft de provincie aan onder Ruimtelijke kwaliteit in paragraaf 7.3.7 van de Omgevingsverordening dat regels zijn opgenomen voor omgevingsplannen. Bij het opstellen van het projectbesluit is ruimtelijke kwaliteit een belangrijk aandachtspunt dat nadrukkelijk aan de orde zal komen in de motivering.

²³ Ook de gemeente Lansingerland wijst hierop in haar zienswijze.

De Commissie benadrukt dat het essentieel is dat voorafgaand aan besluitvorming door Gedeputeerde Staten over een voorkeursgebied in een aanvulling op het MER het volgende onderzocht en beschreven wordt:

- een beschrijving van de bestaande waarden en kwaliteiten voor landschap en bovengronds erfgoed;
- een navolgbare beschrijving voor alle optimalisatievarianten van de verschillen in effecten en eventuele aantasting van deze waarden en kwaliteiten. Ga hierbij in het bijzonder in op de kernkwaliteiten van het Groene Hart en de analyse van de aansluiting op landschappelijke lijnstructuren en visualisaties van effecten op historische windmolens (ook vanaf recreatieve routes);
- een duidelijk antwoord op de vraag: *‘Wat zijn de milieuargumenten voor het zoekgebied Kruisweg-Oost in relatie tot het nieuwe standpunt van de provincie over windenergie in het Groene Hart in het algemeen?’*²⁴ Motiveer hierbij in hoeverre:
 - de plaatsing van windturbines in dit deel van het Groene Hart past bij de drie ambities van het Bestuurlijk Platform Groene Hart;^{25,26}
 - voldaan kan worden aan de vereisten in de provinciale verordening voor groene bufferzones¹⁸;
 - wijziging van het Provinciaal Omgevingsbeleid 2025 inderdaad randvoorwaardelijk is voor de ‘voorkeursbeslissing windenergie Lansingerland’.

2.2 Natuur

Het MER behandelt de natuuronderwerpen op hoofdlijnen. Voorbeelden hiervan zijn de afstand van het zoekgebied tot Natura 2000-gebieden, de mogelijke effecten van stikstofdepositie, de ligging ten opzichte van het NatuurNetwerk Nederland, de afstand daarvan tot de meest nabijgelegen windturbineposities en de nabijheid van ganzenrustgebieden en bijzondere weidevogelgebieden.

De ecologische risicobeoordeling van effecten op vogels en vleermuizen voor de verschillende optimalisatievarianten leidt tot de conclusie dat geen duidelijk onderscheid kan worden gemaakt. Dit hangt samen met het globale karakter en het beperkte detailniveau van het natuuronderzoek.²⁷ Aangekondigd is in het MER dat voor de kennisleemtes voor natuur gedetailleerde natuuronderzoek nodig is. Dit is echter volgens het MER pas in het vervolgstadium doelmatig en zal dan pas uitgevoerd moeten worden.

²⁴ In de brief aan Provinciale Staten (zie voetnoot 2 van dit advies) over het voorkeursgebied windenergie Lansingerland (deels in het Groene Hart) heeft de Gedeputeerde Staten hier – in een reactie op het standpunt van de klankbordgroep bestaande uit 54 leden uit de omgeving van de zoekgebieden – wél over gemeld dat in Lansingerland te weinig technische ruimte beschikbaar is voor de plaatsing van windmolens in andere gebieden. Ook is de verwachting dat windmolens een te grote impact hebben op de toekomstige woningbouwplannen. Om die reden wordt het voorstel van de klankbordgroep om het Groene Hart en de Groene verbindingen vrij van windturbines te houden niet overgenomen.

²⁵ [Energietransitie | Bestuurlijk Platform Groene Hart](#).

²⁶ Mogelijk biedt [de door de Commissie geadviseerde aanvulling op het OER voor de aanpassing van het ‘Provinciaal Omgevingsbeleid 2025’](#) straks deze milieu-informatie al.

²⁷ Bijlage C bij van het MER geeft hierover onder meer aan dat: *‘[...] detailonderzoek voor natuur pas is doelmatig nadat een locatieafweging heeft plaatsgevonden en het provinciebestuur een voorkeursgebied heeft bepaald. [...] Algemeen kunnen we stellen dat de informatie die ten tijde van het plan-MER nog niet beschikbaar was, behoort tot de onderzoeksopgave in het vervolg van de projectprocedure ter voorbereiding op de omgevingsvergunningaanvraag en/of projectbesluit.’*

De Commissie constateert dat hierdoor ecologische verschillen, 'showstoppers' en eventueel te nemen mitigerende maatregelen nu geen rol kunnen spelen bij de keuze tussen en onderbouwing van zoekgebieden en optimalisatievarianten. Dit geldt ook voor de afbakening van het voorkeursgebied windenergie Lansingerland.

Daarom is op onderdelen meer detailonderzoek nodig. Aandachtspunten hierbij zijn dat:

- de in het MER opgenomen risicobeoordeling van effecten op soorten volgens de Commissie nog onvoldoende is.²⁸ De reden hiervoor is dat deze hoofdzakelijk is gebaseerd op twee te algemene bronnen: het Achtergronddocument 'windenergie gevoeligheidskaart vogels (Sovon)'²⁹ en een raadpleging van de NDFF voor vogels en vleermuizen³⁰. De Commissie wijst erop dat meerdere bronnen ongebruikt zijn gebleven³¹. De in het MER goed uitgewerkte optimalisatievarianten bieden daarbij een goede basis om wel een goede risicobeoordeling voor vogels uit te werken;
- de analyse beperkt is gebleven tot de zoekgebieden zelf. Omliggende ecologisch relevante gebieden (net daarbuiten) zijn niet betrokken, terwijl deze wel van invloed kunnen zijn op het gebruik van het gebied door vogels. Een voorbeeld hiervan is de naastgelegen rivier de Rotte (zie figuur 2 van dit advies voor de ligging daarvan). Deze kan, vooral in het winterhalfjaar, van belang zijn voor watervogels die 's nachts het zoekgebied invliegen om in de open gebieden te foerageren. Door deze afbakening blijft het bredere ecologische functioneren van het gebied onterecht buiten beschouwing;
- kennisleemtes om ondersteunend (indicatief) veldonderzoek kunnen vragen.

Een extra reden voor kwalitatief goede en natuurinformatie is dat in dit ver gevorderde stadium (de verkenning van de projectprocedure voor windenergie in Lansingerland) een bepaalde mate van zekerheid van belang is over het antwoord op de vraag: *'Of vanuit natuuroogpunt gezien inderdaad een ander voorkeursgebied geselecteerd kan worden dan Bleizo-west?'* Hierbij is het belangrijk om zicht te hebben op in hoeverre een voorkeursgebied uitvoerbaar is binnen de natuurregelgeving.

²⁸ De Commissie gaf in haar [NRD-advies](#) eerder al aan dat deze onderzoeksaanpak voor het MER te beperkt was.

²⁹ Het Sovon-rapport is gebaseerd op langjarige tellingen en vormt een solide landelijke basis. In deze beoordeling zijn echter uitsluitend de geaggregeerde statistische kaarten gebruikt. De onderliggende telgegevens, die inzicht geven in lokale patronen, seizoenverschillen en mogelijke concentraties van soorten, zijn niet geraadpleegd. Daardoor blijven basale vragen onbeantwoord, zoals over het daadwerkelijk voorkomen van broedvogels in het landelijk gebied en over het gebruik van het gebied door watervogels in het niet-broedseizoen. Op dit detailniveau zouden eventuele verschillen tussen varianten mogelijk wel zichtbaar worden.

³⁰ NDFF staat voor de [Nationale Databank Flora & Fauna](#). De NDFF is aanvullend op het SOVON-rapport gebruikt in het MER, maar kent sterke beperkingen doordat het gaat om opportunistisch verzamelde waarnemingen met een wisselende ruimtelijke dekking. Het ontbreken van soorten in deze database kan daarom niet zonder meer worden geïnterpreteerd als afwezigheid in het gebied. Een illustratief voorbeeld is de Kievit. Deze soort ontbreekt in de geraadpleegde NDFF-gegevens (als broedvogel én als niet-broedvogel), terwijl tijdens het locatiebezoek van de Commissie aan gebied B een overwinterende groep van meer dan 1.000 Kieviten is waargenomen. Dit onderstreept dat relevante concentraties buiten beeld kunnen blijven. Voor vleermuizen is de onzekerheid nog groter. NDFF-gegevens zijn hier doorgaans fragmentarisch en bieden slechts een indicatief beeld. Tegelijkertijd is vastgesteld dat nabij het zoekgebied meer vleermuizen zijn waargenomen. Dit wijst erop dat het gebied potentieel relevant kan zijn voor beschermde vleermuissoorten en dat nader onderzoek naar vliegroutes, foerageergebieden en mogelijke verblijfplaatsen relevant is.

³¹ In deze fase hadden aanvullend bijvoorbeeld al de volgende bronnen bij Sovon opgevraagd kunnen worden: watervogeltellingen, gegevens uit broedvogelatlassen, beschikbare broedvogeltellingen en lokale inventarisaties. Deze gegevens hadden het beeld van vogelsoortenvoorkomen kunnen verduidelijken, zonder dat direct sprake zou zijn geweest van intensief veldonderzoek.

De Commissie benadrukt dat het essentieel is dat voorafgaand aan besluitvorming door Gedeputeerde Staten over een voorkeursgebied in een aanvulling op het MER het volgende onderzocht en beschreven wordt:

- een algemeen beeld van de huidige en toekomstige natuurwaarden in de zoekgebieden en daaromheen;
- een goed beeld van effecten op beschermde soorten (met name vogels en vleermuizen) en mitigatie van alle optimalisatievarianten;
- op basis hiervan een overzicht van de relevante ecologische verschillen tussen de zoekgebieden en optimalisatievarianten.

Deze informatie is deels te verzamelen door gebruik te maken van nog niet benutte gegevensbestanden. Mogelijk is ook ondersteunend (indicatief) veldonderzoek noodzakelijk hiervoor.

2.3 Geluid, slagschaduw en veiligheid

Bij het MER zijn in bijlage E en F overzichten met indicatieve geluid- en slagschaduwbelastingen gegeven ter onderbouwing van de onderzoeksresultaten in het hoofdrapport. Deze bijna 1.000 pagina's zijn echter door de provincie bijna integraal 'zwartgelakt' (ze beslaan ruwweg 2/3 van het hele MER) en zijn daardoor niet bruikbaar. De Commissie mist bij deze onderzoeken ook het gebruikelijke overzicht van de invoergegevens en leesbare figuren met modelinformatie. Hiermee waren de onderzoeksresultaten toegankelijk(er) geweest en navolgbaarder.

De Commissie beveelt de provincie aan om in de toekomst – bijvoorbeeld bij het projectbesluit – een kort overzicht te geven van de invoergegevens, figuren met modelinformatie én 'zwartgelakte pagina's' weg te laten uit een MER.

Verkeerde score thema geluid optimalisatievariant 7

De geluidcontouren in het MER (figuur 84, variant 7) liggen veel verder van de windturbines dan op grond van bijvoorbeeld figuur 83 (variant 6, zelfde type windturbines) mag worden verwacht, terwijl de posities van de maatgevende turbines daar geen aanleiding toe geven.

Dat duidt erop dat er een fout zit in de akoestische modellering van variant 7. Deze fout werkt ook door in de berekende toename van de geluidbelasting en bijbehorende effectscores elders in het MER. Dit betekent dat variant optimalisatievariant 7 een betere score zou moeten krijgen op het thema geluid (heeft daar nu de slechtste score).

De Commissie benadrukt dat het essentieel is om voorafgaand aan besluitvorming door Gedeputeerde Staten over een voorkeursgebied in een aanvulling op het MER een nieuw overzicht op te nemen van de scores van de optimalisatievarianten voor het thema geluid en in de samenvatting van het MER te verwerken. De Commissie adviseert ook inzichten uit dit nieuwe overzicht nog bij de te maken afwegingen te betrekken.³²

³² De provincie heeft mondeling aan de Commissie bevestigd dat het inderdaad een modelleringsfout bij variant 7 betreft.

Veiligheid

Over het aspect veiligheid merkt de Commissie op dat de risico's met betrekking tot (beschadigingen aan) de hoogspanningsinfrastructuur nog niet in detail zijn uitgewerkt. Met name de maximale werpafstand³³ bij nominaal toerental³⁴ kan aanleiding zijn om in een later stadium aanvullend onderzoek te laten uitvoeren.³⁵ Hoewel het MER daarover geen uitsluitel geeft laat eerder onderzoek bij de notitie reikwijdte en detailniveau³⁶ zien dat: de maximale werpafstand bij nominaal vermogen voor een aantal representatieve windturbintypes kleiner is dan de tiphoogte. Dit betekent dat op grond hiervan de benodigde ruimte vanwege de veiligheid van de hoogspanningsinfrastructuur niet groter zal zijn dan nu is aangehouden. Hiermee is dit punt in dit stadium van de besluitvorming voldoende ondervangen.

De Commissie wijst er tot slot voor de volledigheid op dat er nog geen zekerheid bestaat over beperkingen vanuit de luchtvaart voor een windpark. Het gaat om luchtvaartveiligheid voor Rotterdam The Hague Airport én om mogelijke radarverstoring door een windpark in Lansingerland. Het onderzoek dat hierover uitsluitel kan bieden, is niet uitgevoerd in dit stadium.

³³ Bij brand of andere incidenten kunnen onderdelen afbreken en ver weg geslingerd/geworpen worden.

³⁴ Het nominaal toerental van een windturbine is de ontworpen draaisnelheid (omwentelingen per minuut) waarbij de turbine haar maximale vermogen levert. Dit toerental wordt bereikt bij een specifieke, constante windsnelheid (nominale snelheid). Het zorgt voor een efficiënte energieopwekking zonder de turbine te overbelasten.

³⁵ Zie ook de zienswijze van Tennet hierover.

³⁶ Zie bijlage B bij de [concept notitie Reikwijdte en detailniveau](#).

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Peter van der Boom MA
ir. Oscar Breugelmans
dr. Jan Jacob van Dijk (voorzitter)
dr. Roeland During
drs. Sjoerd Harkema (secretaris)
drs. Martin Poot

Besluit(en) waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Voorkeursbeslissing projectprocedure en mogelijk ook aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure is een plan-MER nodig, omdat de voorkeursbeslissing én de eventuele aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening kaders stellen voor een project dat project-mer(boordelings)-plichtig is, in dit geval gaat het om de bouw en exploitatie van een windpark (project C2 van bijlage V bij het Omgevingsbesluit).

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland (voorkeursbeslissing projectprocedure).
Provinciale Staten Zuid-Holland (provinciale Omgevingsverordening).

Initiatiefnemer besluit(en)

Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 16 januari 2026 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3867](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

